

Socio-Philosophical Analysis of Ensuring Employment of Unorganized Youth through Handicraft Activities

Mahmudjonov Javoxir Abduvoxidjon o'g'li

Lecturer, Department of History Kokand State University

Jo'raqo'ziyeva Umidabonu Muzaffar qizi

1st-year Student, History Education Program Kokand State University

Annotation

This article analyzes the socio-philosophical significance of national handicraft traditions in ensuring employment for unorganized youth. It examines the role of handicrafts in enhancing youth social activity, integrating them into society, and forming positive life strategies. It also explores the development of labor culture and social responsibility among young people based on the "master-apprentice" tradition and provides practical recommendations.

Key words

unorganized youth, social activity, handicrafts, employment, social rehabilitation, master-apprentice tradition, social philosophy, labor culture

HUNARMANDCHILIK ASOSIDA UYUSHMAGAN YOSHLAR BANDLIGINI TA'MINLASHNING IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLILI

Mahmudjonov Javoxir Abduvoxidjon o'g'li

Qo'qon davlat universiteti tarix kafedrası o'qituvchisi

Jo'raqo'ziyeva Umidabonu Muzaffar qizi

Qo'qon davlat universiteti tarix ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada uyushmagan yoshlar bandligini ta'minlash jarayonida milliy hunarmandchilik an'alarining ijtimoiy-falsafiy ahamiyati tahlil qilingan. Unda hunarmandchilikning yoshlar ijtimoiy faolligini oshirish, ularni jamiyatga integratsiyalash va ijobiy hayot strategiyasini shakllantirishdagi o'rni

300

yoritilgan. Shuningdek, “ustoz–shogird” an’anasi asosida yoshlarning mehnat madaniyati va ijtimoiy mas’uliyatini rivojlantirish imkoniyatlari ochib berilgan hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit sozlar: uyushmagan yoshlar, ijtimoiy faollik, hunarmandchilik, bandlik, ijtimoiy, rehabilitatsiya, ustoz–shogird an’anasi, ijtimoiy falsafa, mehnat madaniyati

Аннотация: В данной статье анализируется социально-философское значение национальных ремесленных традиций в обеспечении занятости неорганизованной молодежи. В ней рассматривается роль ремесленничества в повышении социальной активности молодежи, их интеграции в общество и формировании позитивной жизненной стратегии. Также раскрываются возможности развития трудовой культуры и социальной ответственности молодежи на основе традиции «устоз–шогирд» и предлагаются практические рекомендации.

Ключевые слова: неорганизованная молодежь, социальная активность, ремесленничество, занятость, социальная реабилитация, традиция «устоз–шогирд», социальная философия, трудовая культура

Kirish. Bugungi kunda uyushmagan yoshlar masalasi ijtimoiy siyosatning ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan bo‘lib, ularning jamiyat hayotidagi ijtimoiy faolligi, bandligi va mehnat bozoriga integratsiyasi murakkab muammolarga duch kelmoqda. Ayniqsa, yoshlarning ijtimoiy himoya tizimiga kirmay qolishi, turli ijtimoiy xavflar va marginal holatlar bilan yuzma-yuz bo‘lishi ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda yangi yondashuvlar zarurligini ko‘rsatmoqda. Shu kontekstda milliy hunarmandchilik an’analarining yoshlar bandligini ta’minlash va ularni ijtimoiy faollikka jalb etishdagi roli bilimdonlik bilan o‘rganilishi lozim bo‘lgan dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

Ijtimoiy falsafa nuqtayi nazaridan bu masala yoshlarning ijtimoiylashuvi, mehnat etikasi, shaxsning jamiyatdagi o‘rni kabi fundamental tushunchalar orqali talqin qilinadi

va ularning hunarmandchilik faoliyatiga bog‘liq ijtimoiy funktsiyalari ilmiy tahlil obyekti bo‘lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, hunarmandchilik an‘analari nafaqat iqtisodiy faoliyat sifatida, balki yoshlarning ijtimoiy faolligini mustahkamlovchi ijtimoiy institut sifatida ham qaralishi kerak.

Maqola uyushmagan yoshlarni bandlik bilan ta‘minlashda hunarmandchilikni ijtimoiy-falsafiy tahlil qilishni maqsad qilgan bo‘lib, mavjud ijtimoiy sharoitlar va milliy madaniy qadriyatlar asosidagi integratsion mexanizmlarni o‘rganadi. Tadqiqot jarayonida ijtimoiy falsafa yondashuvlari, mehnat va ijtimoiy faollikning aksiologik aspektlari, shuningdek, yoshlar va hunarmandchilik o‘rtasidagi uzviy aloqalar konseptual tahlil qilinadi.

Shu bilan birga, amaliy siyosat doirasida mamlakatimizda yoshlar bandligini ta‘minlash va ularning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan davlat strategiyalari ahamiyat kasb etadi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mahallada yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” [7]gi farmoni ijtimoiy faol yoshlarni qo‘llab-quvvatlash, ularni kasbga yo‘naltirish va mahalla darajasida ijtimoiy faoliyatni mustahkamlashga qaratilgan aniq vazifalarni belgilab beradi, bu esa tadqiqotning nazariy asosini mustahkamlaydi.

Ushbu maqolada keltiriladigan ilmiy tahlil va amaliy tavsiyalar mustahkam nazariy asosga tayanib, hunarmandchilik orqali uyushmagan yoshlar bandligini oshirish bo‘yicha ijtimoiy siyosat uchun amaliy ko‘rsatmalar ishlab chiqishga qaratiladi.

Asosiy qism. Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti sharoitida uyushmagan yoshlar muammosi ijtimoiy barqarorlik va barqaror rivojlanish bilan bevosita bog‘liq bo‘lgan murakkab ijtimoiy hodisa sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ijtimoiy falsafiy nuqtayi nazardan uyushmagan yoshlar jamiyatning asosiy ijtimoiy institutlari — ta‘lim, bandlik, madaniyat va tarbiya tizimlari bilan yetarli darajada integratsiyalashmagan ijtimoiy qatlamni tashkil etadi. Bunday holat yoshlarning ijtimoiy faolligi pasayishiga, ularning

jamiyatdagi o'z o'rnini anglash jarayonining sustlashuviga va ijtimoiy chetlashuv (marginalizatsiya) jarayonlarining kuchayishiga olib keladi [5, 112-b.].

Bandlik ijtimoiy falsafada shaxsning jamiyat hayotidagi faol ishtirokini ta'minlovchi muhim ijtimoiy omil sifatida talqin qilinadi. Mehnat jarayoni orqali shaxs ijtimoiy munosabatlar tizimiga kiradi, ijtimoiy tajriba orttiradi va o'zini jamiyatning to'laqonli subyekti sifatida namoyon etadi. Uyushmagan yoshlarning band bo'lmashligi ularning ijtimoiy faolligini cheklabgina qolmay, balki turli ijtimoiy xavf-xatarlar ta'siriga tushib qolish ehtimolini ham oshiradi [2, 41-b.]. Shu sababli uyushmagan yoshlar bandligini ta'minlash masalasi faqat iqtisodiy muammo emas, balki chuqur ijtimoiy-falsafiy mazmunga ega muammo sifatida qaralishi lozim [3, 58-b.].

Milliy hunarmandchilik ana shunday muammolarni hal etishda muhim ijtimoiy institut sifatida namoyon bo'ladi. Hunarmandchilik tarixan mehnat madaniyati, milliy qadriyatlar va ijtimoiy tajribani o'zida mujassam etgan faoliyat turi bo'lib, u yoshlarning ijtimoiylashuvi jarayonida muhim o'rin tutadi. Ijtimoiy falsafa nuqtayi nazaridan hunarmandchilikni shaxs va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni uyg'unlashtiruvchi, mehnat orqali ijtimoiy faollikni shakllantiruvchi mexanizm sifatida talqin qilish mumkin [4, 72-b.].

Hunarmandchilik faoliyatining muhim jihatlaridan biri "ustoz–shogird" an'anasidir. Mazkur an'ana yoshlarning nafaqat kasbiy ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki ularda mehnatga hurmat, mas'uliyat, intizom va ijtimoiy burch kabi axloqiy qadriyatlarni shakllantiradi. Bu jarayon yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish va ularni jamiyatga integratsiyalashda samarali ijtimoiy mexanizm bo'lib xizmat qiladi [6, 63-b.]. Ayniqsa, uyushmagan yoshlar uchun hunarmandchilik faoliyati ijtimoiy reabilitatsiya vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Hunarmandchilik asosida band bo'lgan yoshlar o'z mehnatining natijasini bevosita ko'rish imkoniga ega bo'ladilar. Bu holat ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi,

shaxsiy mas'uliyatni kuchaytiradi va ijtimoiy faollikni rag'batlantiradi. Ijtimoiy-falsafiy jihatdan bu jarayon shaxsning subyektiv faolligi bilan obyektiv ijtimoiy sharoitlar o'rtasidagi dialektik uyg'unlikni ifodalaydi [2, 45-b.].

Shuningdek, hunarmandchilik asosidagi bandlik uyushmagan yoshlarni ijtimoiy xavflardan himoyalashda ham muhim rol o'ynaydi. Mehnat bilan band bo'lish, bo'sh vaqtning mazmunli tashkil etilishi yoshlarning turli salbiy ijtimoiy hodisalarga berilib ketish ehtimolini kamaytiradi. Bu jihatdan hunarmandchilik ijtimoiy profilaktika va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash vositasi sifatida ham talqin qilinadi [1, 25-b.].

Umuman olganda, hunarmandchilik asosida uyushmagan yoshlar bandligini ta'minlash masalasi ijtimoiy falsafa doirasida shaxs, jamiyat va mehnat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ochib beruvchi muhim ilmiy muammo hisoblanadi [3, 60-b.].

O'tkazilgan ijtimoiy-falsafiy tahlil shuni ko'rsatadiki, uyushmagan yoshlar bandligini ta'minlash zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim sharti bo'lib, u nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy, ma'naviy va madaniy omillar bilan ham uzviy bog'liqdir. Uyushmagan yoshlarning jamiyat hayotidan chetlashuvi ularning ijtimoiy faolligi pasayishiga, ijtimoiy mas'uliyat hissining susayishiga va turli ijtimoiy xavf-xatarlarning kuchayishiga olib keladi [5, 114-b.].

Tadqiqot natijalari hunarmandchilik faoliyati uyushmagan yoshlarni bandlikka jalb etishda ijtimoiy-falsafiy jihatdan samarali vosita ekanini tasdiqlaydi. Hunarmandchilik yoshlar uchun nafaqat daromad manbai, balki ularning ijtimoiylashuvi, ijtimoiy faolligi va jamiyatga integratsiyalashuvini ta'minlovchi muhim ijtimoiy institut sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, "ustoz–shogird" an'anasiga asoslangan hunarmandchilik faoliyati yoshlarning mehnat etikasi, mas'uliyat va ijtimoiy burch haqidagi tasavvurlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi [6, 66-b.].

Shuningdek, hunarmandchilik asosida band bo'lish yoshlarning o'z mehnati natijasini bevosita his etishiga imkon yaratadi, bu esa ularning o'ziga bo'lgan ishonchini

oshiradi va ijobiy hayot strategiyasini shakllantiradi. Ijtimoiy-falsafiy jihatdan bu jarayon shaxsning subyektiv faolligi bilan obyektiv ijtimoiy sharoitlar o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlaydi hamda jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi [2, 47-b.].

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

- uyushmagan yoshlar bandligini ta'minlash maqsadida hunarmandchilikka asoslangan maxsus ijtimoiy dasturlarni ishlab chiqish va ularni mahalla hamda hududiy bandlik markazlari faoliyatiga integratsiya qilish;

- hunarmandchilik faoliyatida "ustoz–shogird" an'anasini tizimli ravishda qo'llab-quvvatlash orqali yoshlarning kasbiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish;

- hunarmandchilikni yoshlar ijtimoiy faolligini oshiruvchi barqaror mehnat modeli sifatida targ'ib etish va uning ijtimoiy ahamiyatini ommaviy axborot vositalari orqali keng yoritish;

- hunarmandchilik markazlari faoliyatini uyushmagan yoshlarni ijtimoiy reabilitatsiya qilishning muhim instituti sifatida rivojlantirish va ularni moddiy-texnik jihatdan qo'llab-quvvatlash;

- yoshlarni hunarmandchilik faoliyatiga jalb etishda milliy madaniy qadriyatlar va zamonaviy ijtimoiy ehtiyojlar uyg'unligini ta'minlashga qaratilgan kompleks yondashuvlarni joriy etish.

Umuman olganda, hunarmandchilik asosida uyushmagan yoshlar bandligini ta'minlash masalasi ijtimoiy falsafa doirasida shaxs, jamiyat va mehnat o'rtasidagi munosabatlarni uyg'unlashtirishga xizmat qiluvchi muhim ilmiy va amaliy yo'nalish hisoblanadi. Mazkur yondashuv yoshlar ijtimoiy faolligini oshirish, ularni jamiyat hayotiga faol jalb etish va barqaror ijtimoiy rivojlanishni ta'minlash uchun mustahkam nazariy asos bo'lib xizmat qiladi [3, 60-b.].

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar bandligini oshirishga oid farmon va qarorlari. – Toshkent, 2021.
2. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti va sotsiologiyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
3. Jo'rayev T., Tojiyev M. Ijtimoiy falsafa. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Otamurodov S., Shermuhamedov S. Jamiyat falsafasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
5. Qosimov B. Yoshlar ijtimoiy faolligi va bandlik muammolari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2020.
6. Saidov U. Mehnat madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat. – Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
7. ¹ <https://lex.uz/uz/docs/-5831865>